

raspa

oktober 1982

99

In dit nummer:

**Miljoenennota
Introductieweek '82
Amsterdam - Boston**

ROSTRA

BLAD VAN DE ECONOMISCHE FACULTEIT DER UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

REDACTIE

Adriaan Dorrestein
Harko van den Hende
Joke Jansen Schoonhoven
Jos Jongstra
Hans Koenhein

ADRES

Jodenbreestraat 23
kamer 1339
tel. 525 24 97
1011 NH Amsterdam
copy naar:
Rostra
Jodenbreestraat 23
kamer 1339
1011 NH Amsterdam
Adreswijzigingen:
Studentenadministratie
Jodenbreestraat 23

REACTIES

De redactie stelt zich open voor reacties, behoudt zich echter het recht voor deze in te korten.

ADVERTENTIES

Bij voorkeur schriftelijk
of telefonisch:
525 24 97 en 020 - 96 13 36
Tarieven:
1/1 pagina f 370.-
1/2 pagina f 300.-Bij 4 plaatsingen resp.:
f 350.- en f 285.-

OPLAGE: 2500
verschijnt 8x per jaar.

COVERDESIGN

Dick van Hell

DRUK

Drukkerij Kaal
Nieuwe Herengracht 61

L.S.

Een jaarlijks terugkerende gebeurtenis op onze faculteit is de bespreking van de miljoenennota op de vierde maandag van september. Deze keer stond bij de bespreking de vraag voorop of de in de nota aangekondigde maatregelen - bezuinigingen - een bijdrage leveren tot evenwichtsherstel van 's lands economie. Bezuinigingen kunnen echter ook leiden tot evenwichtsstoornissen bij bepaalde mensen. Op verzoek van Rostra was er door een lid van de introductiecommissie een verslag geschreven over de introductieweek van de eerstejaars. De commissie kon zich echter niet verenigen met de inhoud van het verslag. De motivatie was dat, gelet op de heersende bezuinigingsdrift, men voorzichtig moet zijn met het schrijven van bepaalde dingen. Zo kon het dus gebeuren dat, na overleg met de schrijver, bezuinigd werd op de inhoud en leesbaarheid van het artikel.

Wat tijdens de introductieweek geen probleem was - het combineren van het nuttige met het aangename - lag voor het verslag wat gevoeliger. De voltallige introductiecommissie heeft ons echter verzekerd in haar geheel achter de nu *veilige* versie te staan. Waarmee, naar wij met de commissie van ganser harte hopen, de introductieweek ook voor de komende generatie studenten weer gered is. Behalve dat men voorzichtig moet zijn met het schrijven van bepaalde dingen werd de redactie van Rostra er door de 'corrector' (m/v) op gewezen dat zij *voorzichtig* moet zijn met het plaatsen van artikelen. Met nadruk willen wij de lezer er op wijzen dat als beleid ten aanzien van het plaatsen van artikelen geldt dat in principe *elk* ons vanuit de faculteit aangeboden artikel wordt geplaatst. Dus, mocht U zich geroepen voelen tot het leveren van een bijdrage aan ons blad, laat dit een aansporing zijn.

pag. 3	Miljoenennota; JJS
pag. 4	Vrouwenemancipatie en economie; HvdH. JJS
pag. 5	Een ijzeren geboorteplaats in hartje Engeland; JJS
pag. 7	50 jaar plaatsingsburo, een lange golf?; Drs H.M.P. Muller
pag. 8	Introductieweek 1982; Herman ten Napel
pag. 11	Amsterdam wn Boston; M.W. de Jong en J.G. Lambooy
pag. 13	Ferdinand Marcos moet een harde noot kraken, Sjon Hauser

'Je moet er wel in geloven'

Maandag 27 september; een week lang hebben de cijfers van de miljoenennota en de bijbehorende commentaren op iedereen kunnen inwerken. De gigantische ombuigingsplannen die 13 mrd. moeten gaan beslaan hebben veel kritiek losgemaakt over het 'huishoudboekje' van de overheid. De financiële nood bij de overheid is hoog gestegen en er is volgens het demissionaire kabinet dan ook geen geld om op korte termijn iets te doen aan de snel stijgende werkloosheid. Van der Stee hoopt dat, als de overheid de financiële problemen wat de baas is door de ombuigingen, de daling in de werkgelegenheid over twee jaar misschien kan worden gestopt. Met deze bezuinigingsfilosofie is prof. Schouten, één van de sprekers van de traditionele miljoenennota-dag van ons instituut het absoluut

oneens. De heer Boorsma, werkzaam op de TH Twente en vroeger als topambtenaar betrokken bij de begrotingsvoorbereiding, opende de middag. Hij hield een puntsgewijze inleiding waarin hij naging in hoeverre de doelstellingen van de regering, zoals die vermeld staan in de miljoenennota, kloppen met het voorgestelde bezuinigingsbeleid. De algemene strekking van zijn betoog kwam er op neer dat de ombuigingsprogramma's, die we in Nederland al vanaf 1976 kennen, nooit tot de beoogde bezuinigingen hebben geleid.

Ombuigingen worden zelden 'hard' gemaakt. De bezuinigingsplannen voor de departementen worden slecht gespecificeerd. Tevergeefs zoekt Boorsma jaar in jaar uit, als een speurhond, in de miljoenennota's naar harde maatregelen. Telkens stuit hij op 'slappe' memories van toelichting of vage ambtenarentaal. Behalve deze vaagheid bekritiseerde hij het afwentelen van de bezuinigingslasten op gemeenten en andere burelen buiten de departementen. Helemaal geen goed woord had hij over voor de zgn. schertsbezuinigingen; lastenafschuiving naar het komende 'boekjaar'. Onderwijs en Wetenschappen deed dit vorig jaar nog met een of andere truc met studentenbeursen.

Ministers worden een soort boekhouders in plaats van regeerders die op basis van heroverwegingsrapporten keuzen maken, ze vervolgens politiek verdedigen en, als er goedkeuring is, ze ook werkelijk doorvoeren.

Schouten

Niet alleen de aanwezigen waren wat vermoeid geraakt door de woordenvloed van de heer Boorsma, ook prof. Schouten die door het uitlopen van de spreektijd van zijn voorganger zonder pauze direct van wal stak: 'Ik word gewoon moe van al die perikelen bij het ombuigen. Zo heb ik het nooit bekeken.' Hij volstaat, zo verzekerde hij de luisteraars, altijd met het bestuderen van de Macro Economische Verkenningen en houdt zich zonder al te veel spuurwerk in de miljoenennota heel aardig staande. Deze opening van zijn betoog typeerde de makkelijke, wat nonchalante manier waarop hij zijn voordracht hield. Soms leek het meer alsof hij wat aan het napraten was in een brabantse kroeg dan dat hij een lezing hield; de ene keer wat mompelend over nooit kloppende cijfers, dan opeens uitvallend tegen ondernemers en overheid, die er ook maar een puinhoop van maken.

De huidige bezuinigingsfilosofie vindt Schouten onjuist. 'Kijk', hield hij zijn gehoor voor, 'er zijn twee plannen tot herstel op het moment; het plan Wagner, waar een bepaalde maatschappijvisie uit

klinkt, en het plan Schouten, dat een redelijk plan is.' Wagner wil het bedrijfsleven lucht geven door vrije loonvorming met handhaving van de prijscompensatie. Verder moet er ruimte gegeven worden aan de ondernemers door de regulering - ondernemers moeten minder vast zitten aan lastige regeltjes - denivellering en decentralisering -geen centrale akkoorden meer e.d. Een voorwaarde voor het slagen van dit plan is dat de overheidshuishouding in orde is. Hier moet de overheid zelf voor zorgen.

Prof. Schouten

Het plan Schouten verschilt van het voorgaande op het punt vrije loonvorming, het wil een loonstopstijging niet alleen bij de overheid - korting op de ambtenarensalarissen zoals in de miljoenennota staat vermeld - maar ook in het bedrijfsleven zelf. Schouten is tegen loskoppeling. Het financieringstekort moet worden aangepakt door weer te 'groeien'. Schouten sprak de zaal met luide stem toe: 'Al de ellende wordt niet veroorzaakt door te hoge overheidsuitgaven. Hoge kosten in het bedrijfsleven door hoge nominale en reële lonen zijn de oorzaak van het achterblijven van de groei. Daar ontstaat een deel van die uitgaven bij de overheid uit. Naarmate de groeivoet daalt stijgt de collectieve lastendruk.'

Arbeidskostenstijging

Het dalen van de groeivoet wordt veroorzaakt door een pure stijging van de arbeidskostenstijging, waar de ondernemers mee gekonfronteerd worden. Met arbeidskostenstijging wordt de toename bedoeld in de kosten van een 'actieve werknemer' die hoger ligt dan de algemene prijsstijging. Een stabilisatie van deze arbeidskosten kan alleen maar worden bereikt door een nominale loonstop. Wat de verwachte effecten van het plan betreft, hier de woorden van de maker zelf: 'U kunt hoog of laag springen maar één ding staat vast: door de stabilisatie van de arbeidskosten

kappen we de stroom faillissementen en daarmee de uitstoot van de arbeid af!' Loonstop heeft als inverdieneffecten *groei van de rentabiliteit én verlaging van het aantal werklozen*. Koopkrachtproblemen waren niet de grootste zorg van Schouten. Het produceren wordt goedkoper dus de prijzen kunnen wat zakken. Zeker voor de export gunstig. Daarbij is een belangrijk onderdeel van het plan Schouten belastingverlaging ter bestrijding van de koopkrachtdaling ter hoogte van d optredende inflatie.

Kritiek

Natuurlijk krijgt het plan veel kritiek. Er zijn mensen, ook op deze middag aanwezig, die de inverdieneffecten betwijfelen. 'Tja', verzuchtte de econoom uit Tilburg, 'Je moet er natuurlijk wel in geloven! Het is een visie en ik weet ook niet zeker of het allemaal werkt.'

Somberder geluiden over zijn eigen plan dan deze geloofbelijdenis liet hij ook nog horen. De belastingverlaging, die één van de bouwstenen van het plan Schouten vormt, kan beter niet worden doorgevoerd. Ook hij is zo onder de indruk geraakt van het financieringstekort dat hij belastingverlaging nu niet ziet zitten. Veel moeite met deze aanpassing van zijn plan aan de werkelijkheid scheen hij niet te hebben.

Een ander kritiekpunt was of we er wel zo zeker van kunnen zijn dat rentabiliteitsverbeteringen nieuwe investeringen in ons land, en zo werkgelegenheid, zal opleveren. 'Op de lange duur wel', beweerde Schouten, 'maar in eerste instantie leidt het plan tot instandhouding van bedrijven die anders op de fles zouden gaan. Als eenmaal de groei er weer in zit gaat het allemaal wel weer lopen.'

Van direct Investeringsbeleid moet Schouten trouwens niks hebben. In 1982 hebben de ondernemers 20 miljard gekregen in de vorm van kredietgaranties en steun bij saneringen. Weggegooid geld volgens Schouten, het resultaat voor de investeringen is nl. 0,0! Hij ziet de Maatschappij voor Industriële Projecten ook niet zitten. 'We hebben al een Investeringsbank en de financieringsmoeilijkheden bij bedrijven komen voort uit rendementsproblemen'. Algemeen voorwaardescheppend beleid en een goede arbeidskostentwikkling, daar gaat het om.

Boorsma gaf als belangrijkste kritiekpunt dat Schouten oude verhalen vertelt die nooit bewezen zijn. Met dezelfde argumentatie heeft Den Uyl indertijd het 1% plan gelanceerd. Een identiek verhaal waarin een geloof doorklinkt dat door terugdringen van de reële arbeidskosten de problemen worden opgelost.

Schouten had het laatste woord, waarbij hij de aanwezigen vroeg een beetje mee te denken in zijn neoklassieke denktrand. Nog nooit is er volgens hem, alle plannen ten spijt, sprake geweest van een stabilisatie van de arbeidskosten, laat staan van een eventuele, door hem noodzakelijke geachte, daling. De loonlasten zijn de sluitpost. Ondernemers en natuurlijk ook de vakbonden moeten maar eens begrijpen dat ook in het bedrijfsleven de lonen omlaag moeten.

'Ja', slingerde professor Schouten met een luide stem de zaal in, 'de loontrekkers moeten betalen, wie anders? Daar liggen de rendementsproblemen.'

J.J.S.

Vrouwenemancipatie en economie

verslag studiedagen

De positie die de vrouw inneemt op het gebied van de beleidsvoorbereiding wordt getypeerd door een uitspraak van een van de deelnemers aan het op 9 en 10 september op onze faculteit gehouden congres over vrouwenemancipatie en economie. Hij (een van de weinige mannelijke aanwezigen) zei dat hij werkte op het ministerie bij de afdeling *vrouwen, oude van dagen en minderheden*. Met deze uitspraak wordt ook het waarom van dit congres duidelijk. Vrouwen verkeren nog steeds in een achterstandpositie ten opzichte van mannen vooral als wordt gekeken naar de arbeidsmarkt. Dit brengt met zich mee dat vrouwen vaak financieel afhankelijk zijn. Deze afhankelijkheid kan worden doorbroken door met name vrouwen die getrouwd zijn met mannen met lage inkomens in staat te stellen te gaan werken. De discussie die nu op centraal nivo wordt gevoerd gaat er juist om of het mogelijk is deze huishoudens met dubbele inkomsten op fiscaal en sociaal gebied te 'pakken'. Op deze manier wordt het nog moeilijker om aan de essentiële voorwaarde voor de emancipatie van de vrouw te voldoen.

Met bovenstaand verhaal als uitgangspunt verschenen op de studiedagen die door het vrouwenoverleg aan onze faculteit waren georganiseerd een zestal sprekers die elk pleitte voor aanpassingen -op het gebied van de arbeidsmarkt, de belastinggrondslag en sociale wetgeving, die de emancipatie van de vrouw moet bevorderen.

De heer Siegers, verbonden aan het economisch instituut van de Rijksuniversiteit van Utrecht, hield een pleidooi voor het opzetten van programma's voor positieve discriminatie. Deze zouden als doel moeten hebben het plaatsen van meer vrouwen in hogere functies. Van deze tijdelijke voorkeursbehandeling kan volgens de spreker een zodanige uitstraling uitgaan dat uiteindelijk veel meer vrouwen aan het arbeidsproces kunnen deelnemen. Zijn de effecten echter gering dan moeten er straffere maatregelen genomen worden, waarbij ook sancties, door de wet opgelegd, niet achterwege kunnen blijven. Drs. J.J. Siegers, het programma van de studiedagen geeft van alle vrouwelijke sprekers voornamen en de heren moeten/mogen de heren het met initialen doen) maakte als eerste spreker kennis met de wekker die afliep bij het einde van de spreektijd. Op deze manier kon niemand onopvallend extra tijd nemen voor zijn/haar verhaal en bleef het congres volgens schema verlopen. Een congres dat overigens goed georganiseerd was en uitstekend liep vooral gelet op het grote aantal deelnem(st)ers. Er moesten zelfs mensen afgewezen worden omdat de zaal overvol dreigde te raken. Deze interesse gold niet alleen de eerste dag. Tot de wat rommelige forumdiscussie aan het einde van de studiedagen waren de meeste congresgangers aanwezig.

Volgens de opzet van het programma werd de eerste spreker gevolgd door iemand die commentaar leverde op het gehoorde. De voornaamste kritische kanttekening die bij het verhaal van Siegers werd gemaakt was dat behalve het opnemen van sancties er veel verdergaande maatregelen diende te worden genomen. Maatregelen en strijd die volgens de spreekster gericht moeten zijn op het doorbreken van machtsstructuren.

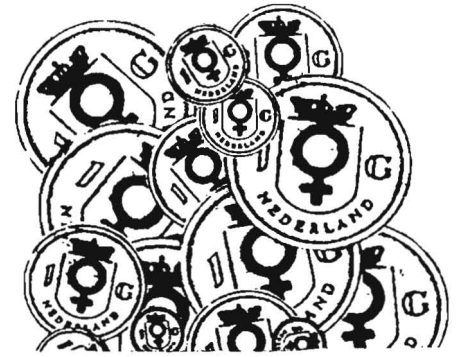
Het commentaar van de niet aanwezige Hartog leverde nogal wat geroezemoes in de zaal op omdat hij stelde dat er tussen vrouwen en mannen een verschil in fysieke kracht en preferenties

bestaat. Gelukkig voor hem misschien dat hij niet in de zaal zat.

Na dit eerste blok sprekers volgde de lezing van mevrouw Bruyn-Hundt, wetenschappelijk medewerkster aan onze faculteit, over arbeidstijdverkortening voor iedereen in plaats van deeltijdarbeid voor sommigen. Zij werd van commentaar voorzien door de heer Driehuis. Na de lunch en na de over het algemeen goed lopende en gewaardeerde discussiegroepjes sloot mevrouw Pott-Buter, lid van vakgroep Micro op de faculteit, de rij sprekers. Ook zij werd aan het eind van haar verhaal onderbroken door de wekker die echter niet alleen het einde van haar spreektijd aankondigde maar tevens de in de zaal ontstane verwarring tot een hoogtepunt voerde. Door de aaneenschakeling van feiten, definities, onderzoeksresultaten en voor de meeste aanwezigen onbekende begrippen ging veel van haar betoog - namelijk dat er gestreefd moet worden naar een geëmancipeerde inkomensverdeling - verloren door een steeds onrustiger gehoor. Ook het commentaar van mevrouw Brouwer verhelderde niet veel omdat het een nog verdere uiteenzetting was van wat Pott-Buter al had gezegd. Het feit dat veel van de congresgangers de in een bij het congres geleverde syllabus niet gelezen hadden kan een verklaring zijn voor de ontstane verwarring.

Arbeidstijdverkortening

Zoals al vermeld, de tweede lezing ging over arbeidstijdverkortening. De vraag was volgens Bruyn-Hundt niet of er arbeidstijdverkortening moest komen maar hoe. Zij zelf had de voorkeur voor de variant waarin in 1985 een eenmalige verkortening van de arbeidstijd van 10% wordt doorgevoerd waarna een jaarlijkse vermindering zou moeten volgen totdat de werkweek 25 uur zou bedragen. Deze 25 uur biedt een scala van mogelijkheden: ouders kunnen afwisselend werken, herverdeling van arbeid vooral ten gunste van de vrouw kan verwezenlijkt worden en het sociale

minimum kan behaald worden. De uitkomsten van een door de spreekster gedaan onderzoek leverde andere resultaten op dan bijvoorbeeld een door het Centraal Plan Buro uitgevoerd onderzoek over deze kwestie. Zoals het vrijwel altijd het geval is, is dit het gevolg van het hanteren van andere veronderstellingen. De voornaamste veronderstellingen bij het onderzoek van Bruyn-Hundt zijn dat er sprake moet zijn van loonlevering, minimale handhaving van de bedrijfstijd en een kleine arbeidsreserve bij de bedrijven, wil arbeidstijdverkortening het gewenste resultaat opleveren.

Welk resultaat streeft men nu eigenlijk na? Volgens commentator Driehuis was het betoog niet concreet genoeg. De doelstelling moet zijn: 'in dat jaar zoveel vrouwen die deelnemen aan het arbeidsproces met die inkomensverdeling'. Emancipatie is volgens hem nog veel te kwalitatief. Met zijn slotopmerking dat het maar eens afgelopen moet zijn met die twijfel bij vrouwen ('kan ik het wel') kon hij de bij sommigen ontstane wrevel over het begin van zijn commentaar waarin hij het verhaal van Bruyn-Hundt onwetenschappelijk noemt niet wegnemen. Dit leverde hem de typering 'macho' op. Het oordeel omtrent het niet-wetenschappelijke komt trouwens in een vreemd daglicht te staan als men nagaat dat het betoog van Bruyn-Hundt veel overeenkomsten vertoonde met het door haar in samenwerking met Driehuis geschreven artikel over arbeidstijdverkortening (ESB 21/3/79).

Individualisering

De tweede dag stond in het teken van de individualisering in de inkomstenbelasting en de sociale verzekering. De noodzaak van individualisering op deze gebieden voor de emancipatie wordt gevonden in de economische onafhankelijkheid die men er mee hoopt te bereiken.

Regelingen die gehuwden niet langer bevoorrecht boven ongehuwden en ieder mens apart belast vonden veel instemming in de zaal. De overheid heeft niets te maken met privébeslissingen van de burgers en dient zich daar belastingtechnisch dus ook buiten te houden was het motto van de heer Zwemmer.

Ingewikkelder ligt het op het gebied van maatregelen in het sociale verzekeringsstelsel in ons land. De heer Hol, plaatsvervangend directeur-generaal voor sociale voorzieningen op het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en op het congres plaatsvervanger voor de heer de Graaf die door zijn drukke werkzaamheden als minister niet kon komen, is een voorstander van de individualisering. Gelijke rechten op gelijke uitkeringen past in dat betoog.

Een ijzeren geboorteplaats in hartje Engeland

De geboorteplaats van de industriële revolutie is een wat romantische benaming voor een streek in Engeland die beter bekend staat als 'The Black Country'; industrieën behaalden er door de invoering van de ene uitvinding na de andere ongekend hoge productiecijfers voor die tijd.

Deze zonnige zomer, fietsend door Engeland trok het me aan dit 'zwarte land' eens te bezoeken. Misschien wat bizar om er voor je plezier naar toe te gaan. De eerste associatie bij deze streek is uiteraard geen prettige. Beelden van rook, roet en andere narigheid: verhalen over barre leefomstandigheden en kinderen in mijnschachten. Maar tegelijkertijd is daar de industrialisatie én de ontwikkeling van onze moderne maatschappij begonnen. Daarom heeft men het grote openluchtmuseum in de black country de naam *'Birthplace of the Industrial Revolution'* gegeven. Menig geboortehuis van kunstenaars, denkers of andere belangrijke personen uit onze geschiedenis is omgebouwd tot museum, waarom dan niet, zo werd gemeend, een museum van zoiets als de bakermat van de industriële revolutie.

Een dergelijk museum staat natuurlijk niet op zichzelf. Het komt voort uit een interesse voor historische monumenten van de industriële ontwikkeling, een respectabele studie die door onderzoekers uit verschillende studie wordt beoefend; Industriële Archeologie is het vakgebied dat zich bezig houdt met het opzoeken, registreren, beschrijven en zo mogelijk behouden van, zoals ze dat zelf uitdrukken, materiële industriële resten. Historici op het gebied van sociaal-economisch onderzoek vinden het interessant om naast archiefbronnen bestaande overblijfselen (in situ) te gebruiken om inzicht te krijgen in de industriële ontwikkeling en de groei van het kapitalisme. Ingenieurs kijken graag naar oude apparaten en constructies waar veel creativiteit en technische ontwikkeling in te bespeuren is. Geografen zijn geïnteresseerd in de invloed van de in-

dustrie op het landschap en op bijvoorbeeld de verstedelijking. In het septemnummer van Rostra deden economen verslag over een historische reis en hun bezoek aan spinmachine 'Jenny'. Voor al deze mensen is het blijkbaar boeiend de industriële cultuur uit het verleden te bestuderen en fabrieken, huizen, machines maar ook wegen, spoorlijnen en kanalen voor onderzoek te behouden.

Definitiekwestie

De term Industriële Archeologie en het begrip industriële revolutie roepen, niet in de laatste plaats bij de onderzoekers zelf, vragen op. Het voert te ver om hier diep op in te gaan. Toch wil ik iets over deze kwestie zeggen.

Eén van die vragen is de volgende: wanneer is een industrieel archeoloog geïnteresseerd in een 'mo-

nument'? In een publikatie van Nederlandse Archeologie zeggen ze geïnteresseerd te zijn vanaf het moment dat er sprake is van mechanische aandrijfkraft in het productieproces. Dit betekent dat zowel molens uit de 17e en 18e eeuw op de lijst staan als de 19e eeuwse fabriekskomplexen van ons land.

Industriële revolutie is een moeilijk begrip. Het is niet één plotselinge omwenteling maar een periode van ± 1760-1830 waarin sprake was van zeer ingrijpende economische en maatschappelijke veranderingen. Wat maakt deze periode zo bijzonder? In de Engelse literatuur over de industriële revolutie wordt als meest spectaculaire kenmerk niet zo zeer de reeks uitvindingen in die periode genoemd, dan wel de grootschalige toepassing er van in de industrie. Een toepassing die de wereld voordien niet gekend heeft.

Katoen

De katoenindustrie is een mooi voorbeeld van die toepassing. In de genoemde periode is de Britse katoen bijna helemaal gemechaniseerd door een serie nieuwe spin- en weefmachines die deze bedrijfstak volledig veranderden, en zeker in de tijd van stoom tot hoge productiviteitscijfers bracht. In een nu wat stille en landelijke streek is het even zoeken naar zo'n oude katoenfabriek die ons een mooi beeld kan geven van deze economische en technische ontwikkeling in het verleden. In de buurt van Stroud in zuid-west Engeland ligt een fabriek waarvan het oudste gedeelte boven een riviertje werd gebouwd; waterkracht was de energie voor de eerste spinmachines. De uitbreiding in de loop der tijd is te zien aan het later aangebouwde ketelhuis en de onvermijdelijke schoorsteen voor de stoommachines die op steenkool werkten. De bovenste verdiepingen van het complex, eens stampool machines én vrouwen die vooral in deze bedrijfstak werkzaam waren, zijn nu alleen nog maar te bereiken via een volledig met struiken overwoekerde trap. Gigantische werkplaatsen met kleine raampjes die uitzicht bieden op een spoorlijntje achter het complex. Hierop werd tot in onze eeuw dagelijks de noodzakelijke steenkool aangevoerd. Als je op zo'n verlaten bedrijfsploer staat, is het raar om je voor te stellen wat er zich allemaal heeft afgespeeld. Een aardig sociaal detail in de architectuur van de katoenfabrieken in Engeland is het gebruik van de schoorsteen als statussymbool. Vooral in het katoengebied bij uitstek, Manchester, was Katoen de koning en de fabriek het paleis. Je kan daar nu nog schoorstenen zien met nutteloze neoklassieke en victoriaanse versieringen: als eenzaam achtergebleven pilaren van oude tempels.

Ijzer en Staal

Een ander voorbeeld van de toepassing van nieuwe uitvindingen in de industriële revolutie is te vinden in Coalbrookdale, een vallei ten westen van Birmingham. Hier is de hoogoven van Abraham Darby te bezichtigen waarmee hij in 1709 smeedijzer produceerde door in plaats van houtskool steenkool als brandstof te gebruiken. Dit smeedijzer was veel sterker dan het al bekende gietijzer dat weliswaar in alle vormen gegoten kon worden maar veel te broos was om te bewerken. De productie van dit sterke ijzer was van enorm belang geweest door deze toepasbaarheid;

'Iron Bridge' in Coalbrookdale.

het kon in staven, platen en rails worden geplet of repen worden gesneden om er bijvoorbeeld spijkers van te slaan.

Als bewijs van deze toepasbaarheid werd in Coalbrookdale de eerste 'Ironbridge' ter wereld gebouwd van onderdelen uit de hoogovens van Darby. Weliswaar nog geen staaltje maar wel een stunt van technische hoogstand als startsein voor het gebruik van ijzer als konstruktie materiaal. Deze brug uit 1777 over de rivier de Severn is er nog steeds en imponeert de vele bezoekers door zijn, in onze moderne ogen wat overdreven stevigheid en robuustheid.

Het openluchtmuseum dat mede zorg draagt voor het behoud van dit *ijzeren nummer* van de Britse industriële ontwikkeling laat nog veel meer zien van het ijzer en steenkoolgebied van de Black Country. Honderd jaar geleden was het terrein van het museum 's werelds grootste hoogovengebied waar 400 à 500 mensen werkten. Vlammen en rook ontsnapten kontinu uit drie hoogovens: het hele gebied lichtte op als een van die ovens tweemaal per 24 uur werd afgetapt. Op hetzelfde terrein bevonden zich steenkool en

ijzererts mijnen. Een kanaal dat dit hoogovengebied verbond met de rivier en een spoorlijn van later datum voor de afvoer van produkten completeren het geheel. Veel overblijfselen van al deze activiteiten zijn nog steeds te bezichtigen. Je loopt nu echter in een gebied waar de natuur zich helemaal heeft hersteld. De hoogovens en mijnen staan daardoor in een vriendelijk groen landschap. Zonder last te hebben van de onvoorstelbare vervuiling van weleer beklom ik de hefboommachine 'David en Sampson' die in staat was gigantische blaasbalgen samen te persen waarmee meer dan een eeuw lucht in de hoogovens van de geboorteplaats van 'ons' tijdperk werd geblazen.

Het Engelse landschap herinnert aan nog meer industrieel verleden. Overal lopen in onbruik geraakte spoorlijnen. Een flink vertakt kanalenet met honderden sluizen, aquaducten en tunnels, dat vóór de komst van de trein het transportprobleem van de aanvoer van kolen en de afvoer van produkten oploste, kenmerkt nog steeds de Engelse Midlands. De foto van Birmingham in 1930 waar enkele van die kanalen samen komen laat

meer bedrijvigheid zien dan er nu in deze stad te bespeuren valt. Het lijkt soms wel of de letterlijke ontmanteling door sloopbedrijven de belangrijkste economische activiteit is.

Dit zijn echter problemen waaraan je tijdens een vakantie niet teveel wilt denken. De voor engelse begrippen warme zon en de altijd vriendelijke, behulpzame en zich bij voorbaat excuserende Brit maakten het een ideaal vakantie land dat uiteraard meer te bieden heeft dan alleen zijn verleden. Alhoewel?

Op zoek naar de juiste weg was zo'n vriendelijke engelsman bereid ons ongevraagd de weg te wijzen naar een buitenhuis van 'het koninklijk paar': *Going to visit our Charles, aren't you?*

We zullen nooit weten of het hem erg gespeten heeft dat we meer geïnteresseerd waren in de 'materieële resten' dan in de monarchistische naweeën van wat eens het Britse Imperium heette.

JJS

Literatuur:

Industrial Archaeology in Britain, R.A. Buchanan, London 1977
Tijdschrift Industriële Archeologie, Stichting I.A. in Nederland, 's-Hertogenbosch.

Birmingham 1930

vervolg van pag. 4

Als er geen werk is maar wel de bereidheid bij een gehuwde vrouw zou ze net als de bereidwillige werkeloze schoolverlater recht moeten hebben op een uitkering. Zulke uitspraken getuigen van goede bedoelingen maar sneller dan ooit volgen onmiddellijk de cijfers en feller dan ooit de roep om arbeidstijdverkortung en herverdeling van arbeid. Natuurlijk is de beste oplossing meer vrouwen in het arbeidsproces en tegelijkertijd aangepaste individuele sociale verzekeringen, daar was iedereen het over eens.

De heer Hol noemde ook nog, meer ter illustratie hoe ongelijkheid op de arbeidsmarkt direkt gekoppeld is aan ongelijkheid in uitkeringen en het huidige stelsel, de hoogte en de duur van uitkeringen. Vrouwen komen er vaak bekaaid af omdat ze kostbare jaren arbeidsverleden moeten laten vallen voor de opvoeding van de kinderen.

Als zij vervolgens in hun leven eens in aanmerking komen voor een werkeloosheidsuitkering valt deze laag uit. Zijn suggestie was het meetellen van een genormeerd aantal jaren voor de opvoeding van de kinderen in het berekenen van het arbeidsverleden.

Commentaar op het verhaal van Hol werd gegeven door mevrouw Koonstra. Helder en duidelijk behandelde ze mogelijke oplossingen en ideeën over individualisering van de sociale ver-

zekeringen. De harde kern van haar boodschap bleef op het terrein van de arbeidsmarkt zelf: Economische onafhankelijkheid is alleen maar mogelijk bij een herverdeling van arbeid.

Forumdiscussie

De afsluitende discussie werd geleid door mevrouw Grewel die vaak de lachers op haar hand krijgt alleen al door op een monotone manier het minimum aan commentaar te geven. Schriftelijke vragen van de congresgangers aan de sprekers over alle besproken onderwerpen leverden weinig nieuwe geluiden op. Mevrouw Bruyn-Hundt sloot het congres, dat we volgens haar moeten zien als een belangrijk startsein voor onderzoek naar de vele nog niet opgeloste problemen die iedereen benadrukt heeft op deze twee studiedagen. De afdeling vrouwenstudies op onze faculteit zal onder haar bezielende leiding zeker niet stil zitten. Vooral niet nu de sprekers op het congres collectief hun honorarium hebben geschonken aan de afdeling vrouwenstudies ter ondersteuning van het onderzoekswerk.

Econoom M/V

Aansluitend op het congres was een première georganiseerd van een video programma met de titel *Econoom M/V* dat bedoeld is als voorlichting

voor middelbare scholieren. Precies een jaar geleden nam hetzelfde vrouwenoverleg dat zich met de studiedagen belaste het initiatief voor deze film om meer meisjes enthousiast te maken voor de studie economie. Regisseur Jan Krol van de audio-visuele dienst van de universiteit van Amsterdam maakte in samenwerking met enkele vrouwelijke studentes van onze faculteit een twintig minuten durende én twintig minuten lang boeiende film over het werk dat economen doen aan de hand van de dagelijkse praktijk van drie vrouwelijke economen. In de slotscene van het programma duikt de voor de congresgangers vertrouwde Marga Bruyn-Hundt weer op en vertelt de kijkers dat de werkgelegenheid voor economen goed is. Als de positieve discriminatie nu ook een beetje doorzet zitten de meisjes van nu straks op rozen als ze zich door het wervingsprogramma laten overhalen tot de studie economie.

HvdH, JJS

Voor geïnteresseerden:

Het decembernummer van het tijdschrift *Politieke Economie* zal geheel gewijd zijn aan het congres. Zowel de inleidingen en commentaren als verslagen van de gevoerde discussies zullen daarin worden gepubliceerd.

50 jaar Plaatsingsburo, een lange golf?

Het Plaatsingsburo voor Economen werd in 1931 door Prof. E. Th. Limperg persoonlijk op gang gebracht. Het was crisistijd en zelfs voor het handjevol studenten van toen was het niet eenvoudig na het doctoraal een goede functie te vinden. Ingenieurs deden dienst als tramconducteurs en kennelijk lagen ook voor economen de baantjes niet voor het opscheppen. Het buro was toen niet veel meer dan wat secretariële ondersteuning van de hoogleraar; die ondersteuning werd nodig, omdat de incidentele behoefte om een goede afgestudeerde te zoeken voor een relatie afnam en omsloeg in de behoefte om een passende werkkring voor goede studenten na hun afstuderen te zoeken. Volgens overlevering is in die toestand niet veel veranderd totdat in 1940 de tweede wereldoorlog uitbrak.

Aanvankelijk ging het na 1945 op gelijke voet verder; alleen begon langzamerhand een grote stroom studenten de universiteit te bevolken. Aan goede economen was bij het doorzettende herstel na 1948 voor de Nederlandse economie een groeiende behoefte; toch was de afgestudeerde econoom in die jaren nog lang niet in de veelheid van functies doorgedrongen, waarin hij thans opereert. De ontwikkeling van de bedrijven en de sterk gegroeide overheidsbemoeiing gaven aanleiding tot vele nieuwe functies en daardoor tot vele nieuwe plaatsingsmogelijkheden.

Die waren lang niet allemaal reeds goed uitgekristaliseerd, doordat de organisatiestructuren zich nog aan de nieuwe behoeften en aan de opgang komende stroom van nieuwe doctorandussen moesten aanpassen. Behoeft en mogelijkheden waren daardoor ook niet algemeen bekend, zodat er veel vraag kwam naar voorlichting; die vraag kwam zowel van de zijde van afgestudeerden, voor wat betreft hun kansen en mogelijkheden, als van de kant van werkgevers, die hun selectieprocedures moesten organiseren of aanpassen.

Toen bovendien Mej. E. Limperg, die na 1945 het secretariaat voor haar vader had waargenomen, in 1953 als conservatrice van de economische faculteit wegging, dreigde het in 1931 in het klein begonnen werk weg te vallen op een moment, dat er van alle kanten veel vragen loskwamen over de arbeidsmarkt van economen en van academici in het algemeen.

Op dat moment sprong de Kring van Amsterdamse Economen in en werd de continuïteit verzekerd doordat het secretariaat van het Plaatsingsburo door de toenmalige secretaris van de Kring, de schrijver van dit stuk, werd overgenomen.

'echt buro'

Door de wassende stroom van afgestudeerden en de grote vraag naar academici in de jaren vijftig, bleek het noodzakelijk om het werk uit de vrijwillige dienstverlening van een vereniging te halen en er een echt buro met faciliteiten van te maken. Dit ging niet zonder problemen, het was de grote verdienste van Prof. Dr. H.J. van der Schroeff, dat hij in 1957 het buro een vaste plaats bezorgde binnen de faculteit. En daar heeft uw reporter van vandaag sedertdien onafgebroken gezeteld en de ontwikkeling van de arbeidsmarkt, maar niet minder interessant, die van de populatie economiestudenten aan zich zien voorbijtrekken.

De jaren vijftig werden gevolgd door hectische tijden vol onstuimige groei en, binnen de universiteit, woelige ontwikkelingen; de groei werd wat de plaatsingsmogelijkheden betreft tijdelijk onderbroken door bestedingsbeperkingen en aanzienlijke verschuivingen in het economisch organisatiepatroon.

Schaalvergroting en enorme uitbreiding van overheidsbemoeienis leidden tot grote kansen in bedrijfsleven en overheid, die in de jaren zestig tegen elkaar opboden om de nog steeds schaarse economen naar zich toe te halen. Snel stijgende salarissen voor jonge academici waren het gevolg. Langzaam maar zeker ging de vaart er echter een beetje uit. Weliswaar waren de aantallen functies en afgestudeerden verveelvuldigd, maar het nieuwe van de ontwikkelingen was er tegen eind zestig af. Er begonnen zich ook tekenen voor te doen van bezinning ten aanzien van de aantallen academici, die in een bepaalde organisatie voor een goed functioneren nodig zijn. Door fusies en reorganisaties kwamen er functies te vervallen en moesten ervaren academici naar herplaatsing gaan uitkijken. Alleen de overheid holde nog een poosje door en bleven met name in de jaren zeventig de sociaal economen nog in volle vraag.

Tijden veranderen

In de studie was in de loop der jaren nogal wat veranderd. De tijd van een vrij nauw keurslijf van vakken was voorbij. Of de doctoraal student een sociaal economische of bedrijfseconomische keuze moest maken werd niet langer bepaald door de toevalligheid of hij zijn kandidaatsexamen in een oneven of een even jaar had behaald.

Met de grotere vrijheid ging een steeds breder vakkenpakket en een differentiatie naar 'groot' en 'klein' tentamen hand in hand. Naar de aard van de tijd kwam er meer aandacht voor allerlei 'zachte' en de sociologische kanten. Anderzijds rukte de wiskunde ver op, volgens een aantal te ver, zowel in de allereerste stadia van de studie als in de mogelijkheden voor keuze van studierichting en doctoraal tentamens.

Het merkwaardige van al die ontwikkelingen is, dat ze zich grotendeels autonoom binnen de universiteit afspeelden maar dat ik nooit een stricte samenhang heb kunnen ontdekken met de eisen van samenleving en met name de bruikbaarheid van het studiepakket voor een functie na het afstuderen.

Toch begint zich in de jaren zeventig een duidelijk kentering af te tekenen. Langzaam maar zeker is de neergang van de economie sedert 1973 voelbaar in houding en studierichting en -methode van de (economie)student. Meer en meer realiseert men zich, dat de studie (ook) een voorbereiding is op de toekomstige werkkring en gaan die werkkring en de eisen, die daardoor aan de studie gesteld worden een grotere rol spelen. Zeker nu wij in 1981 leven en iedere afgestudeerde ervaart, dat bij sollicitaties vele concurrenten om de sterk in aantal verminderde plaatsingsmogelijkheden strijden. En daarmee zijn wij, na 50 jaar, terug in de crisisachtige sfeer waarin van het buro veel meer hulp en vooral voorlichting wordt gevraagd bij een geheel gewijzigde situatie en instelling dan men gewend was.

Een lange golf?

De terugkeer naar crisisachtige tijden doet de vraag rijzen of er zich tussen 1931 en 1981 zo iets heeft voorgedaan als een lange golf, ook in het plaatsingswerk. Hebben wij op dit moment, of zo tegen 1985, een dieptepunt bereikt en mag dan herstel worden verwacht? Een aantal verschillen met de jaren dertig kan zowel tegen als vóór een dergelijke veronderstelling pleiten.

Het grote verschil met de jaren dertig is de algemene opleidingsgraad. Afgestudeerden zijn geen kleine elitegroep meer, maar vormen relatief een zeer groot aantal in de jongerengroep en daarmee structureel in de maatschappij van de toekomst.

Of daarin verandering komt is maar deels economisch bepaald; t.w. door de vraag of het afstuderen nog uitzicht biedt op een goede (evt. goed betaalde) functie enerzijds en of de mogelijkheden en kosten van de studie niet sterk zullen wijzigen door 'externe' omstandigheden, met name het overheidsbudget. Structureel lijkt het er voorlopig nog op, dat het aanbod van academici zich minder laat beïnvloeden door economische omstandigheden dan bij wijze van marktregulatie voorspelbaar zou zijn. Zijn er in de arbeidsmarkt ontwikkelingen die het produkt economie een ontwikkeling zou kunnen geven, die niet volledig aansluit met het algemene economische patroon? Met andere woorden, zijn er omstandigheden, die de economen minder afhankelijk zouden kunnen maken van 'nieuwe combinaties en technologieën', als die al verantwoordelijk zouden zijn voor een eventuele economische opleving?

Wanneer er enige aanwijzing in die richting zou zijn, dan is het wellicht deze, dat de moeilijkheid om afgestudeerden te plaatsen op dit moment nog steeds kleiner is dan bij andere disciplines. Uit 25 jaar ervaring met plaatsingswerk is daarvoor ook wel een aanwijzing te vinden in de flexibiliteit van afgestudeerde economen bij het aan-

Introductieweek 1982

Het is gelukkig op onze faculteit een goede traditie geworden, dat er elk jaar weer een introductieweek voor de nieuwe eerstejaars wordt georganiseerd. Ook dit jaar weer is er door de faculteitsraad een commissie geïnstalleerd, die tot taak had deze introductie te verzorgen. Met de hulp van een verheugend groot aantal enthousiaste studenten is dit in de week van 6 tot 10 september gebeurd. Een kort verslag, waarvan ik allerminst pretendeer dat dit volledig is, wil ik hier weergeven.

Maandag, 6 september:

Ongeveer 240 nieuwe studenten hebben zich in de kantine van het 'maupoleum' verzameld. De collegezaal waarheen de groep gedirigeerd wordt, puilt uit. In de vensterbanken en zittend op de grond worden de wekgroepformulieren ingevuld. Hierna houdt de decaan van de faculteit (voor de nieuwe eerstejaars een soort 'rector') een toespraak. Tegelijkertijd wordt er elders koortsachtig gewerkt om de groepsindeling tot stand te brengen. Opvallend is dat er zich weer maar 't liefst ruim 40 wiskunde-1 deficiënten hebben aangemeld, aanzienlijk meer dan vorig jaar. De speciale problematiek van deze groep (A 82) dient door de faculteit met de grootst mogelijke zorg behandeld te worden. Na de groepsindeling kunnen de groepen, 7 gewone groepen, en een 'wificientengroep', voor het eerst onderling kennismaken. In de middag vinden er inleidingen plaats over de studieopzet, het referatensysteem en de tweefasenstructuur, terwijl er ook rondleidingen plaatsvinden door dat mooie gebouw van ons. Ook de bibliotheken worden bezocht, waar mevrouw Buijs en Guus Houthuys uitleg geven over de werking van het bibliotheekstelsel. Uiteindelijk komen alle groepen bij de S.E.F.-borrel terecht voor de nabedrinking en ondertussen giet de regen uit een grauwe en troosteloze hemel omhoog en belooft weinig goeds voor de komende 'buitendagen'.

Dinsdag, 7 september:

Er staan vier touringcars voor 'ons gebouw' in de Jodenbreestraat. De mentoren zorgen ervoor dat de leden van hun werkgroepen bij elkaar in één

bus komen. Het is in ieder geval gelukkig droog weer, hoewel een sombere en grijze lucht het ergste voor de komende dagen doet vermoeden. De autobussen zetten koers richting 'Wezep', met zo'n 150 eerstejaars die zich voor de deelname aan de introductieweek hebben opgegeven, vergezeld van 16 ouderejaars als begeleiders, en een paar commissieleden. In Wezep bevindt zich de bijzonder fraaie accommodatie 'de Heidehoek', een vakantieverblijf met een mooie bar, twee grote slaapzalen en nog een paar kleine bungalows, die voor ons gereserveerd zijn. Een eindje verderop ligt dan nog de kampeerboerderij 'De Heidehoeve', een zojuist gereedgekomen accommodatie voor ong. 70 personen, twee slaapzalen, een eetzaal-annex bar, een gezellige huiskamer en een mooie keuken. De menigte wordt over beide locaties verdeeld. Bij aankomst aldaar worden we met kanongebulder van het leger (wat we maar als saluutschoten zullen beschouwen) onthaald.

Na de lunch is er tijd om deel te nemen aan de simulatiespelen. Bij de kampeerboerderij wordt begonnen met het FEW-spel, ontworpen en geleid door Dick van Nes; in de andere locatie wordt het IEB-spel gespeeld. In het FEW-spel wordt aandacht besteed aan de bestuursstructuur van de economische faculteit. Het IEB-spel heeft betrekking op de internationale handel.

Hierna wordt het de hoogste tijd voor de veldloop. Een zwaar parcours is inmiddels uitgezet, door de luxueze buitenwijk van Wezep. De avondmaaltijd wordt op werkelijk voorbeeldige wijze verzorgd door Ernst Noorman met z'n assistent Lars. Voor 170 vrouwen en mannen de

Paul, Rick en Mark (leiding)

maaltijd bereiden is beslist geen sinecure, maar het lukt!!

Het busje van S.E.F.-nestor Paul van Leeuwen brengt ook de maaltijden naar de 'andere kant'. Regelmatig steken er mensen tot grote ergenis van de boer dwars het hooiveld door om even een kijkje te nemen aan de andere kant. In de avond verschijnen er een aantal bekende economen: Knaack, van Ewijck, de Klerk en de Beus.

Zij bespreken actuele economische problemen, zoals het financieringstekort van de overheid en de werkloosheid. Op de achtergrond is af en toe het geluid van het T.V.-verkiezingsdebat tussen Van Agt, Den Uyl, Nijpels en Terlouw te horen. Beide debatten trekken de aandacht van grote groepen studenten. Na afloop van de discussies gaan de meesten naar de boerderij waar door Hein Pot spontaan de bar wordt verzorgd. Middenin de nacht leg ik, wegens overbevolking van de reguliere slaapvertrekken mijn slaapzak uit in de donkere, ijskoude stal aan de zijkant van de binnenplaats.

Woensdag, 8 september:

Het gedreun en geknal waar ik de volgende ochtend mee gewekt wordt, blijkt deze keer niet de schuld van ons leger te zijn, maar wordt veroorzaakt door een voetbal die door een paar enthousiastelingen tegen de dunne golfplaten wand van de hol galmende schuur wordt getrapt. Het voetbaltoernooi staat op het punt te beginnen. Een groot aantal studenten maakt zich op om te gaan stemmen. Het stembureau in Wezep is door Van Batenburg al gewaarschuwd en er liggen extra stembiljetten voor ons klaar. Intussen snel ik even in mijn auto naar Amsterdam om daar ook te gaan stemmen (gitaren en een banjo) en deze instrumenten maar meteen mee naar Wezep te nemen om daar wat te spelen. In de middag verschijnen er zeer vele sprekers. Wesseling, Knaack, Van Der Voort en Brouwer vertellen iets over hun onderzoek. Tevens zijn Van Gelder, Oostendorp en studentendecaan Vunderink aanwezig die vertellen over onderwijs en studentenproblematiek. Het is een druk programma. Er wordt tussen de

F.E.W. spel

bedrijven door nog veel muziek gemaakt. De avondmaaltijd is weer van grote klasse. Op het menu prijkt: heerlijk gaargestoofd runderlapje, rode kool in wijnsaus, diverse salades en gekookte aardappeltjes. Uitstekend werk van Ernst en Lars. Tijdens de maaltijd worden er schaduwverkiezingen georganiseerd, waarbij de V.V.D. als grootste partij uit de bus komt, met de P.v.d.A. als goede tweede. De avond wordt besteed aan het volgen van de verkiezingsuitslagen. Natuurlijk is de boerderij weer bijzonder gezellig. Er is ook een nachtelijke dropping georganiseerd. Rond het middernachtelijk uur worden regelmatig kleine groepjes studenten door een paar auto's op verafgelegen stille en donkere plekken in de omgeving afgezet, die dan moeten proberen zelf de weg naar de kampeerboerderij terug te vinden. Gelukkig slaagden de meesten daarin wel na kortere of langere tijd.

Donderdag, 9 september:

De ochtend wordt besteed aan voorlichting over diverse facultaire instellingen zoals S.E.F., A.G.E., O.B.A.S. en de propedeuseraad. Het is schitterend weer en alles kan buiten gebeuren. De vermoeidheid gaat echter al parten spelen, en sommigen liggen op het zonovergoten weilandje uit te slapen, terwijl op de achtergrond de boer zijn hooi binnenhaalt. Er wordt door de conditioneel sterkere druk gevoetbald en volleybald. De stemming is echt uitstekend. In de middag worden de simulatiespellen weer gespeeld.

De veldloop (een vrij korte deze keer, waar wel zwaar, door een mulle zandvlakte en vlak langs de bijenkorven van een imker) wordt nu nog slechts door een select groepje van de allersterksten gelopen.

De avondmaaltijd kan buiten gebruikt worden, een zeer stemmig gebeuren! Na de maaltijd heeft A.V.R.O.'s Top-Pop op de T.V. in de bar van het hoofdgebouw weer veel bekijks, aanzienlijk meer dan de verkiezingsuitslagen van gisteren. Inmiddels zijn er twee medewerkers van de stichting voor economisch onderzoek gearriveerd, de heren Van Ierland en Van Der Noord, om een lezing te houden over energie en milieu en een dis-

cussie op touw te zetten. Al spoedig wordt er flink gedebatteerd. Direct hierop aansluitend barst het slotfeest weer los. De dixielandband komt met zeven personen sterk de bar in de kampeerboerderij binnenvallen en speelt een stevige deun om de zaak wat op te peppen.

Het wordt een bontgekleurd optreden met vele gastspelers. De sprekers Van Ierland en Van Der Noord grijpen een banjo en een klarinet en spelen enthousiast een potje mee. Daarna geeft een student, die zondig iets moet zingen, een geslaagde imitatie van een dronken corpsbal weg. Vervolgens komt Maurits (beter bekend als: 'die jongen met die mondharmonica') om met begeleiding van de band even een werkelijk schitterend bluesje te laten horen op z'n harmonica. Grote klasse van deze 'under-assistent west-coast promo man'. Dan neemt professor Driehuis voor een gastoptreden plaats achter de drums en roffelt een uitstekende partij mee. Het is inmiddels een grote swingende pan geworden en de bar draait op volle toeren. Als om middernacht de band weer verdwijnt (na vele toegiften) verdwijnen er ook een aantal studenten om een nachtelijke demonstratie tegen het leger op touw te zetten. Het hek van de kazerne zal waarschijnlijk wel dicht geweest zijn, want al gauw is iedereen weer terug in de bar en gaat het feest door.

Vrijdag, 10 september:

Als ik de volgende ochtend om 9 uur ontwaak is het nog steeds schitterend weer, maar helaas kunnen we niet langer blijven. Voor het hoofdgebouw aan de andere kant staan de eerste bussen die ons zullen terug brengen al te wachten. De introductieweek loopt op z'n eind, het werd eigenlijk wel tijd ook, want de vermoeidheid begint zwaar te drukken. Eerst maar eens een weekend uitrusten voordat het gewone werk weer begint. Inmiddels zijn na de geslaagde introductieweek al weer een aantal gewone collegeweken achter de rug. Ik hoop dat het alle eerstejaars is meegevalen. Een kritische nabespreking van de introductieweek zal zeker nog plaatsvinden, waarbij we de mening van diegenen waar het eigenlijk allemaal voor georganiseerd is, de huidige eerstejaars, uiteraard ook zullen vragen.

Ernst (kok)

Natuurlijk zijn er hier en daar wel punten aan te wijzen die volgend jaar anders moeten en voor verbetering vatbaar zijn. Ik geloof echter wel dat we in de voornaamste opzet van de introductieweek geslaagd zijn: kennismaken met de faculteit, met de economie(studie) en met je medestudenten. En daarom kunnen we nu reeds zeggen dat het alle moeite van de medewerk(st)ers aan de introductieweek, de commissieleden, ouderejaars-mentoren, de sprekers, de koks en vele anderen, dubbel en dwars waard geweest is. ik hoop dat we in de komende jaren op dezelfde weg kunnen voortgaan met introductieweken. Voor het volgend jaar zullen we beslist studenten uit de huidige eerstejaars-lichting weer nodig hebben, om op hun beurt bij nieuwe lichteningen als mentor te fungeren. Maar op dit moment hoeven we daar nog niet aan te denken. Eerst maar eens studeren, datgene waar je eigenlijk voor gekomen bent. Met de studie wens ik alle eerstejaars heel veel succes!

Herman ten Napel

vervolg van pag. 7

nemen van een veelheid van (nieuwe) functies, het vinden, ja soms scheppen daarvan.

Ook de reactie op ingeslagen richtingen, die niet aansloegen, is een aanwijzing. Men weet nu, dat 'Economie van de onderontwikkelde gebieden' een stuk economische Studium Generale is en verwacht van het lopen van dit vak terecht niet een functie in zo'n gebied te kunnen vinden. De eerste econoom, die tijdens zijn studie ook meteen rechten 'meenam' met het oog op betere plaatsbaarheid heeft zich op het buro onlangs gemeld. Wanneer dit doorzet mag worden verwacht, dat meer economen zich toeleggen op richtingen, die meer gevraagd blijven of zullen worden, zoals nu nog accountancy, computerdeskundige/systeemkenner en fiscalist of subsidiooog. Maar ook dat zich combinaties gaan voordoen van accountancy/computerkennis met techniek voor economen. Want als er al een nieuwe lange golf in aantocht is, dan zal die starten met een integratie van economische en technische kennis; modelbeheersing via een multidisciplinaire aanpak zou wel eens een groot aantal nieuwe functies in opzet en uitvoering kunnen betekenen.

Drs. H.M.P. Muller

secr. Plaatsingsburo
inlichtingen: 020-730755

© Paul van Leeuwen

Op mondiaal niveau neemt Peat Marwick International (PMI) een toonaangevende plaats in op het gebied van de accountancy, belasting- en organisatie-adviezen. Wereldwijd telt de organisatie 24.000 medewerkers en 300 vestigingen in 80 landen. Het omzet-niveau heeft de 2 miljard gulden bereikt. In Nederland is PMI vertegenwoordigd door Peat Marwick Nederland met vestigingen in Amsterdam, Arnhem en Den Haag en 150 medewerkers in totaal. Onze praktijk weerspiegelt het internationale karakter van Peat Marwick Nederland: niet alleen het aantal Nederlandse cliënten groeit snel, ook de dienstverlening aan de Nederlandse vestigingen van Amerikaanse, Japanse, Britse en andere Europese cliënten expandeert sterk.

JONGE BEDRIJFS- ECONOMEN DRS.

HEAO'ers-R.A.

Peat Marwick Nederland voert een actief en progressief promotiebeleid. Dat is niet alleen een filosofie, ook door de aanhoudende groei wordt dit beleid verwezenlijkt. Daardoor kan met zekere regelmaat een nieuw aantal mensen aan een voorspoedige carrière beginnen. Deze gelegenheid doet zich nu voor op onze kantoren in Amsterdam, Arnhem en Den Haag.

De eerste twee jaren zult u bij Peat Marwick Nederland onder de verantwoordelijkheid van een manager controle-onderzoeken voorbereiden en uitvoeren. Na twee jaar zult u in staat zijn deze projecten onder eigen verantwoordelijkheid af te wikkelen.

Bij Peat Marwick Nederland wordt hard gewerkt en heersen zeer uitgesproken opvattingen over hoe dat werk dient te worden uitgevoerd. U bent bij Peat Marwick Nederland op uw plaats als u niet alleen zelfstandig kunt werken, maar ook met een grote mate van zelfbewustheid kunt optreden. Het spreekt vanzelf dat ook representativiteit een voorwaarde is. Het werk is veeleisend en u zult met elkaar snel afwisselende problemen van grote diversiteit te maken krijgen. Bent u ambitieus genoeg om dat als een uitdaging te zien, dan bent u van een goede carrière bij Peat Marwick Nederland in principe verzekerd.

Tegenover dit niet geringe eisenpakket staan niet alleen voorspoedige vooruitzichten, maar staat ook een inkomen dat evenals de secundaire arbeidsvoorwaarden uitstekend is.

Omdat Peat Marwick Nederland doorstuderen noodzakelijk acht, bestaan er goede studie-faciliteiten, waaronder doorbetaald studieverlof. Verder is er een uitgebreid intern opleidingsprogramma, dat o.a. internationaal (Londen en Parijs) wordt georganiseerd. Het volgen van interne en externe specialistische cursussen wordt sterk aangemoedigd.

De sollicitatieprocedure wordt gekenmerkt door de voortvarendheid die Peat Marwick Nederland eigen is. Na een oriënterend onderhoud krijgt u de gelegenheid om met toekomstige collega's van gedachten te wisselen over een carrière bij Peat Marwick Nederland. Bij blijvende wederzijdse belangstelling kan de sollicitatie binnen enkele weken afgerond zijn.

Voor meer informatie en het maken van afspraken kunt u contact opnemen met de heer H. van Dieje in het kantoor Arnhem, tel.: 085-513515 (na kantooruren: 055-333458) of de heer H.G. Krekel in het kantoor Den Haag, tel.: 070-472511 (na kantooruren: 078-194071).

Peat Marwick Nederland

Laan van Nieuw Oost-Indië 127, 2593 BM Den Haag; Herengracht 566, 1017 CH Amsterdam; Eusebiusbuitensingel 3, 6828 HS Arnhem.

Amsterdam en Boston

een meso-economisch perspectief.

In een artikel op Prinsjesdag in Het Parool heeft Professor Pen een interessante tweedeling aangebracht in visies op het begrotingsbeleid. Hij onderscheidt een *thesauristische* en een *economische* optiek. Daarmee doelt hij op een verschil in visie met betrekking tot vooral het financieringstekort. Door de eerste optiek te delen, benadrukt men de sanering van dat tekort als doel op zich; bij de tweede wordt het vergroten of verkleinen van dat tekort als middel of als een onderdeel van een algemeen economisch beleid gezien.

Pen is een aanhanger van de tweede groep, om geheel begrijpelijke redenen. Toch is zijn tweedeling aanvechtbaar. Allereerst zien ook de samenstellers van de Miljoenennota (die hij bij de eerste optiek indeelt) de hoogte van het tekort in een breder kader. Zij stellen dat de druk van de collectieve lasten te groot is en dat het financieringstekort zo hoog wordt dat het zijn eigen leven gaat leiden.

Daardoor stijgt de rentelast en daardoor worden ook de investeerders achterdochtig, waardoor een negatief effect, zowel in binnen- als in buitenland, ontstaat, dat net zulk een negatieve impuls op de effectieve vraag heeft als een vermindering van het financieringstekort en een vraagtuitval. Het verschil is dat dit laatste op de langere termijn een nadelig structureel effect heeft, terwijl de andere strategie - de vermindering van het financieringstekort - structuurverbeterend voor het bedrijfsleven zou kunnen zijn.

Een tweede bezwaar tegen Pen's vertekening is dat 'economisch' bepaald ook niet eenduidig is. Zo denken velen in het bedrijfsleven heel wat positiever over het tegengaan van de groei van het financieringstekort dan veel macro-economen.

Voor ons is het vooral van belang om er op te wijzen dat, zodra je de macro-economische aggregaten uiteen legt, bijvoorbeeld in sectorale en regionale cijfers, er heel andere conclusies getrokken kunnen worden. Wij wijzen op een artikel in de Wall Street Journal van 19 juli 1982 onder het kopje 'The Leapfrog Recession'. Daarin wordt er op gewezen dat de recessie een zeer gevarieerd regionaal en sectoraal patroon vertoont. Die staten, waarin oude, 'uit-ontwikkelde' sectoren voorkomen, hebben een hoge werkloosheid en vertonen een beangstigend depressie-toonbeeld. De regio's met 'high technology'-sectoren (zoals Texas, Californië en Massachusetts) hebben een veel gunstiger situatie. Ook New York, dat in 1972 de ondergang nabij leek door zijn grote financieringstekort, de grote werkloosheid, de criminaliteit en het wegtrekken van bedrijven en arbeid, heeft na de sanering van de overheidsfinanciën een ware opleving te zien gegeven. Vanaf 1977 stijgt de werkgelegenheid in New York, maar ook in de voorheen eveneens afgeschreven 'oude' stad Boston. In New York zijn er diverse groeiende sectoren, in Boston is de variatie iets geringer - we komen daarop nog terug.

Het is goed om op niveaus lager dan het nationale niveau rond te kijken, omdat aggregatie de dynamiek verbergt. In ons navolgende verhaal willen we dat toepassen door eens dieper in te gaan op de

ontwikkeling van Boston en omgeving. De bedoeling daarvan is om te kunnen leren voor het Amsterdamse - en breder, voor het nationale - economische beleid. Allereerst Boston.

Dynamiek in Boston

In het kader van ons Vakgroepproject 'Stedelijke economische ontwikkeling', hebben wij in Boston een onderzoek gedaan. Daarbij was het doel vooral om na te gaan wat de reden was dat er nog groei van dat gebied kon plaats vinden, in een land waar recessie heerst. Wij vroegen ons af wat de regionale condities zijn, waardoor de groei kan worden verklaard. Vooral de volgende verschijnselen kregen onze aandacht:

- (1) technologische en sectorale ontwikkelingen;
- (2) de aard van de factor arbeid; en
- (3) institutionele factoren.

Binnenkort zal een uitvoerig verslag in een Research Memorandum van onze Faculteit verschijnen. Hier lichten we er, vanwege de beperkte mogelijkheden voor dit artikel, slechts enkele punten uit.

Het gebied van Boston en omgeving (in de staat Massachusetts) was vroeger een concentratiegebied van textielindustrie en andere, thans verouderde bedrijfstakken, maar ook van machine- en instrumentenindustrie. Al vóór de Tweede Wereldoorlog was dit gebied sterk aan het achteruitgaan, later zelfs zodanig dat de stad er als een verlaten woestijn uitzag. Wie thans Boston ziet, merkt een dynamische ontwikkeling op, gebaseerd op industriële groei en expansie van de zakelijke diensten.

Werkgelegenheid

Al sedert een 5 à 10 jaar is er een sterke groei aan de gang van 'high technology'-bedrijfstakken. De

groei van de werkgelegenheid in deze sectoren bedraagt 10% per jaar! De omzetstijging van één van deze bedrijven (Wang Computers), die wij bezochten, was 58% per jaar! Eén der directeuren zei, gevraagd naar de concurrentie: 'Concurrentie, wat is dat?' De afzet gaat grotendeels naar de USA, maar de export neemt snel toe.

Opmerkelijk is de aard van de werkgelegenheid. Niet alleen de hoogeschoolden worden gevraagd. Tot onze verrassing is het percentage lager geschoolden in de 'high technology' hoog. Er is veel assemblagewerk, dat zelfs daar niet is gerobotiseerd. De dynamiek in de technische ontwikkeling is er zo groot, dat standaardisatie op sommige onderdelen nog niet loont. Hierna zullen we puntsgewijs op enkele door ons aangeduide oorzaken ingaan.

Allereerst benadrukken we de historisch gegroeide structuur. Daarmee bedoelen we dat er in het verleden een cumulatie van ontwikkelingen heeft plaatsgevonden, waardoor nu een innovatief produktiemilieu bestaat. Dat vindt bijvoorbeeld zijn weerslag in de factor arbeid, waarin de specifiek gegroeide situatie zich weerspiegelt. Deze is zeer gedifferentieerd, naar kennis, naar ras, naar lokatie en naar beloning. De Staat Massachusetts kent zowel zeer hoge als zeer lage lonen. De arbeidsparticipatie is relatief erg hoog, zodat het per capita inkomen toch nog hoog is in verhouding tot het gemiddelde van de VS. Voor de 'high technology'-industrieën was deze situatie zeer gunstig, omdat daar zowel zeer hoge als ook vrij lage lonen van belang zijn.

De tweede factor (die verband houdt met de vorige) is de enorme concentratie van 'knowledge' door de aanwezigheid van talrijke universitaire instellingen, zoals M.I.T., Harvard, Taft University, Boston University en nog enkele andere. Als derde factor benadrukken wij dat er een soepel en intensief contact tussen de universiteiten, het bedrijfsleven en de overheid is. In de eerste plaats geldt dat vele afgestudeerden zelf een onderneming stichten, maar ook als werknemer in de regio aan werk kunnen worden geholpen. Uiteraard speelt de overheid hier ook een belangrijke rol, door via het militair-industriële complex de innovatie te bevorderen en voor veel geld hoogwaardige elektronische apparatuur te bestellen.

Een vierde factor is de aanwezigheid van een sterk en gedifferentieerd bankwezen, dat snel en flexibel inspeelt op innovatie, o.a. in de vorm van

Maynard bij Boston: Een oude textiel fabriek thans de hoofdvestiging van de grootste fabrikant van mini-computers

'venture capital'. Het bank- en verzekeringswezen zorgt zelf voor ca 15% van de werkgelegenheid.

De vijfde factor is een complex van gunstige lokale elementen, zoals een goede internationale luchthaven, zeer goed ontsloten voorsteden aan de rondwegen 128 en 495 (waarlangs veel van de 'high technology'-industrie ligt), een gedifferentieerd woonmilieu, een zeer goed ontwikkeld sportpotentieel en een aanwezigheid van uitstekende voorzieningen in de sfeer van waterrecreatie en vele 'ski-resorts' in de omgeving.

Overheid

De genoemde factoren zijn niet alleen aanwezig, maar ze zijn ook 'uitgebuut' door een attente overheid. Zowel de Staat Massachusetts alsook de stad Boston en de omliggende gemeenten hebben hun plannen in overleg met het bedrijfsleven afgestemd op mogelijkheden. De positieve sfeer is uitermate belangrijk om het vertrouwen te wekken, waardoor investeerders in dit gebied toekomst zien. Behalve maatregelen die direct gunstig waren voor het bedrijfsleven, heeft de overheid ook andere maatregelen getroffen, die indirect van nut gebleken zijn. De voornaamste hiervan zijn: (a) een intensief omscholingsprogramma - bijvoorbeeld werkloze onderwijzers tot computerprogrammeurs - en (b) een intensief stadsvernieuwingbeleid, waarbij oude monumenten gespaard bleven, maar waar soms ook rigoreuze ingrepen werden aangedurfd.

Boston en omgeving is thans onmiskenbaar één van de sterkste regio's van de VS. De kwaliteit van de factor arbeid en de directe relaties tussen universitaire instellingen en het bedrijfsleven zijn daarbij zeker sleutelfactoren bij de verklaring

van de gunstige situatie.

Kansen voor Amsterdam?

In twee rapporten over Amsterdam, die in het kader van het onderzoek van de Stichting voor Economisch Onderzoek zijn geschreven, is nagegaan hoe de economische situatie van deze stad thans is. Het zijn de rapporten 'Het Amsterdamse midden- en kleinbedrijf in beweging' en 'Kansen voor Amsterdam'. In deze rapporten wordt aangetoond hoe ernstig de situatie voor Amsterdam is, maar ook dat er kansen zijn.

Voor dit artikel letten we vooral op de eventuele les die er van Boston is te leren. Maar lijkt Amsterdam dan wel genoeg op Boston om er ook maar bij benadering een les van te kunnen leren? Uiteraard luidt het antwoord: 'ja en neen'.

Neen, omdat de institutionele verhoudingen heel verschillend zijn. Zowel de inrichting van het bestuur, als ook de macht van pressiegroepen is verschillend. In Boston heeft het bedrijfsleven veel meer invloed, terwijl in Amsterdam bewonersgroepen domineren en het bedrijfsleven in de verdediging is gedrongen. Ook is de relatie Universiteit/bedrijfsleven zeer zwak. Bovendien heeft Amsterdam veel meer een handelstraditie dan een industriële. De groothandel, de haven en de financiële activiteiten zijn hier dominant. Er is geen relevante vernieuwing in de industrie zichtbaar, wel een sterke groei van de 'soft ware'-sector van de computer-industrie.

Ja, omdat ook Amsterdam - met het omliggende gebied van Haarlem tot en met het Gooi - een zeer gevarieerd gebied is, met hooggeschoolde arbeid, een belangrijke luchthaven en een voldoende ontwikkelde industrie om een innovatieve ontwikkeling op te baseren. De overheid is ook - vooral onder druk van de tienduizenden werklozen - weer

meer bereid om het bedrijfsleven positief tegemoet te treden. De wethouder van Economische Zaken heeft daarom een werkgroep belast met het ontwikkelen van adviezen die het economische beleid zouden kunnen ondersteunen. De werkgroep heeft de beschouwingen neergelegd in een nota 'De sterken moeten worden uitgebuit'. De voorzitter van de groep was Prof. Dr J.E. Andriessen, oud-Minister van Economische Zaken en thans President-directeur van de Van Leer-Groep. Voorts maakten daarvan deel uit Prof. Heertje, Drs Claus, Drs Kroon en Prof. Lambooy.

De centrale boodschap is - zoals de titel ook al aangeeft - dat het economisch beleid van Amsterdam gericht moet worden op de sterke punten die het heeft. Daartoe moeten andere delen van het gemeentelijk beleid, zoals de ruimtelijke ordening en het verkeer, meer aandacht gaan schenken aan de voor het bedrijfsleven positieve effecten van bepaalde maatregelen. Daarbij is een voorkeur uitgesproken voor steun aan kleine en middelgrote ondernemingen.

Besluit

In onze benarde economische situatie is het haast ongepast om verder vooruit te kijken dan één verkiezingsperiode van vier jaar. Toch lijkt het ons verstandig dat juist Amsterdam, dat een behoorlijk aantal kansen heeft, de sfeer en de ruimte schept om de sterk negatieve tendens te keren en reeds nu naar een iets verdere toekomst kijkt. Leerzaam is het om naar het Chinese woordteken voor 'crisis' te kijken. Dat is opgebouwd uit twee sub-tekens, te weten 'gevaar' en 'kans'. Een oude wijsheid.

M.W. de Jong
J.G. Lambooy

'N PAAR STELLINGEN VAN DE MEEST GEPROMOVEERDE DRUKKER

Als u contact met ons opneemt om over de produktie van uw dissertatie te praten, ontvangt u bij wijze van kennisgeving een aardig stellingen-boekje.

'n Bloemlezing uit de stellingen van anderen.

Bel voor toezending Grety Schoelink.

 **krips
repro
meppel**

Ferdinand Marcos moet een harde noot kraken:

Crisis in de Filippijnse kokosnotenindustrie

De kokospalm is voor velen het symbool van de paradijselijke eilanden in het Oosten. Voor de 7000 van die eilanden, die samen de Filippijnen vormen, is de kokospalm de voornaamste pijler van de economie geworden. Daar bleek de ranke palm uiteindelijk niet op berekend te zijn. De positie van de kleine klapperboer is er de afgelopen jaren reusachtig verslechterd. Het is geen toeval, dat de activiteiten van de communistische guerilla's het sterkst zijn toegenomen in gebieden die dicht beplant zijn met kokospalmen. Sinds 1973 hebben de kokosnotenboeren meer dan een miljard dollar aan heffing betaald bij de verkoop van hun copra. Die heffing was bestemd voor prijsstabilisatie en verticale integratie. Nu, in 1982, krijgt de klapperboer minder dan ooit voor zijn copra en een heftige discussie is daardoor gaande over het nut van die heffing. Een bericht van Sjon Hauser over de kokosnotenindustrie in het land waar 'Dutch cleanliness' een begrip is en de grootste zeepfabriek een dochtermaatschappij van Unilever.

Toen de Spaanse gouverneur-generaal in 1642 de aanplant van kokospalmen op de Filippijnen stimuleerde, zal hij niet vermoed hebben dat drie eeuwen later de archipel de grootste producent van kokosproducten ter wereld zou zijn. Nu bedraagt de jaarlijkse oogst er 10 miljard kokosnoten, een derde van de wereldproductie. De Filippijnen produceren 85% van de vraag naar kokosolie op de wereldmarkt, dat is 7% van de wereldhandel in plantaardige oliën. De grote betekenis van de kokospalm voor de Filippijnen komt echter nauwelijks tot zijn recht uit de cijfers van de export van kokosolie. Als dollar-earner is suiker bijvoorbeeld van groter belang. De betekenis schuilt in het feit dat voor 16 miljoen Filipino's, een derde van de bevolking, de copra, het gedroogde vruchtvlies van de kokosnoot, de voornaamste bron van inkomsten is. Bovendien worden de stammen van de palm gebruikt als branden bouw hout, de vezels van de bolster voor het vlechten van matten, de harde schaal van de noot voor het maken van een veelheid aan gebruiksvoorwerpen en de bladeren als dakbedekking of brandstof. Soms zijn de bijproducten van de kokospalm belangrijker dan de copra. In enkele gebieden staan de palmen er vrijwel uitsluitend voor het tappen van palmwijn uit de kruin.

In het begin van deze eeuw ontstond er op de westerse markt een grote vraag naar copra. Niet alleen als basis voor de zeepindustrie; de glycerine in het vet bleek zeer geschikt voor de productie van nitroglycerine, de basisstof voor dynamiet. Terwijl glycerine eerst een verwaarloosd bijproduct was, werd het spoedig de meest winstgevendende kant van de zaak. *'Ik ken geen terrein in de tropische landbouw dat zo veelbelovend is als het planten van kokospalmen en ik denk niet dat er in de hele wereld ergens een belofte bestaat voor zo'n lucratieve investering van tijd en geld als in deze industrie'*, schreef Lord Leverhulme in 1912. Ten tijde van de 'coconut boom' hadden de Amerikanen het voor het zeggen op de Filippijnen. Met name in de nog weinig ontwikkelde delen van de archipel, zoals het Noordoosten van Mindanao, werden grote klapperplantages aangelegd. Het planten van de palm werd bij de bevolking gestimuleerd.

Groene Revolutie

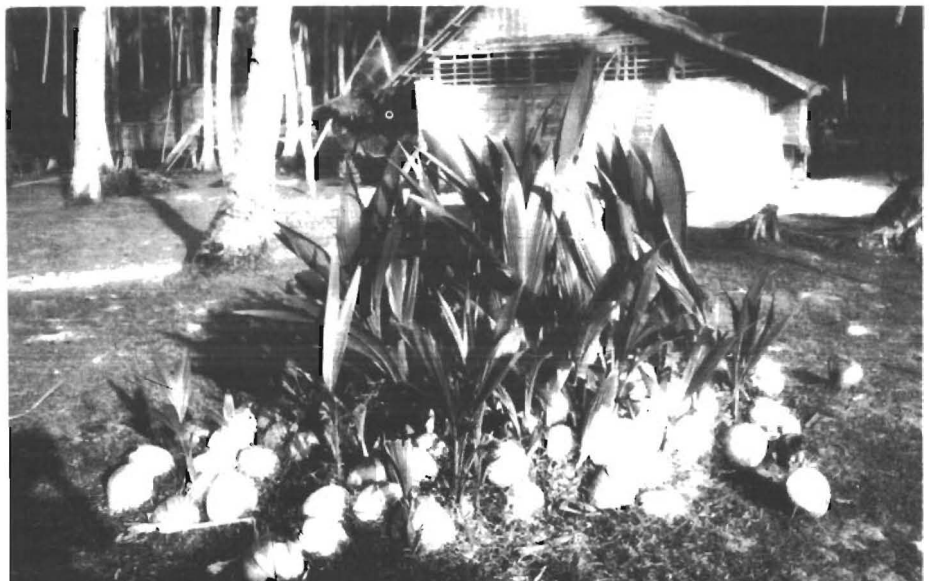
Veel van de palmen staan er nog steeds. Een prachtig gezicht is zo'n volgroeide palm van 60 jaar. Hij levert echter niet veel meer op. De huidige crisis in de Filippijnse kokosindustrie wordt door sommigen voor een deel geweten aan de sterk verouderde kokospalm. De gemiddelde productie van een palm zou een van de laagste ter wereld zijn. Elk jaar daalt de productie van een oude palm verder met 2%. In het begin van de jaren zeventig is begonnen met de opzet van een groot herplantingsprogramma. De geest van de Groene Revolutie waart ook rond op de Filippijnen. De MAWA-hybride zou de oplossing bieden voor de kokosindustrie. De opbrengst van deze hybride is een aantal keren hoger dan die van de 'natuurlijke' palmrassen op de Filippijnen. Een ander voordeel is dat de MAWA reeds na 4-5 jaar productief wordt. Zo'n superras heeft vaak ook nadelen, bijvoorbeeld een grotere gevoeligheid voor plaatselijke ziekten. Dat maakt de boer soms sterker afhankelijk van de agribusiness, bijvoorbeeld voor de noodzaak bestrijdingsmiddelen aan te schaffen. Tenslotte hangt een reusachtige epide-

mie als een zwaard van Damocles in de lucht, wanneer op grote schaal met genetisch homogene hybriden is aangeplant. De voordelen leken echter het zwaarst te wegen en de klapperboeren konden bij de Philippine Coconut Authority (PCA) gratis hun nieuwe zaainoten afhalen. De PCA koopt deze wondernoten van een zaainotenboerderij op het eilandje Bugsoc. Dit kweekstation is eigendom van de kokosnotenmagnaat Eduardo Cojuangco Jr, die tevens directeur is van de PCA. Daarnaast bekleedt hij het presidentschap van de United Coconut Planters' Bank (UCPB) en de United Coconut Mills (Unicom).

'Dignity for all, thru national discipline'

De herplanting zou voor vele boeren leiden tot een periode van vijf jaar zonder inkomsten. Om de herplanting aantrekkelijk te maken moest derhalve een fonds gecreëerd worden dat de boeren in hun nood kan steunen. Dit fonds bestond in feite reeds, het Coconut Consumers Stabilization Fund (CCSF). Dit was op 20 augustus 1973, nog geen jaar na het uitroepen van de staat van beleg, door Marcos per presidentieel decreet in het leven geroepen. De grote tekorten aan plantaardige oliën op de wereld hadden er toen voor gezorgd dat de prijzen van copra en kokosolie zeer hoog lagen, zo hoog dat op de binnenlandse markt een tekort aan kokosproducten ontstond. Het fonds diende aanvankelijk voor het subsidiëren van de binnenlandse consumptie. De gelden van het fonds kwamen uit de heffing van 15 peso op de verkoop van 100 kg copra, welke door de klapperboer betaald moet worden. Daarna zou het CCSF gebruikt worden voor een totale reorganisatie van de kokosindustrie. We zullen zien dat de kleine kokosnotenboer daar tot nu toe niet van heeft geprofiteerd.

V66r 1973 was de Filippijnse kokosindustrie sterk gekartelliseerd: zowel op het niveau van de binnenlandse coprahandel, de verwerking tot

Een kiembed op het eiland Borocay, Panay.

JONGE BEDRIJFSECONOMEN VAN THEORIE NAAR ACCOUNTANTSPRAKTIJK

De accountancy vindt zijn basis in de bedrijfs-economie.

Vandaar dat Klynveld Kraayenhof & Co. jonge bedrijfseconomen die registeraccountant willen worden een interessante loopbaanmogelijkheid aanbiedt. Een combinatie van werken en doelgericht verder studeren om straks een functie als accountant te bereiken.

TOEKOMST

Grote internationale ondernemingen behoren tot onze cliënten, maar ook zeer veel kleine en middelgrote bedrijven en instellingen in Nederland.

In onze op dienstverlening ingestelde flexibele organisatie krijgen jonge bedrijfseconomen de gelegenheid een brede ervaring op te doen. Werken op kwalitatief hoog professioneel niveau met een grote mate van zelfstandigheid en afwisseling in het werk.

Dat moet ook wel want wij vinden dat zij allround registeraccountant moeten worden.

Ons planningssysteem en loopbaanplan zijn gericht op interne promotie naar functies op hoog niveau. Ze voorzien in de inzet bij grote en kleine cliënten waar gevarieerde controle- en adviesopdrachten worden uitgevoerd in kleine teams.

In combinatie met werkoverleg en vak-technische ondersteuning door het Directoraat Vaktechniek biedt dit de reële mogelijkheid snel te onderkennen welke controle-aanpak de beste is. Ook een eventuele specialisatie in de EDP-auditing of het organisatieadvieswerk hoort daarbij. Uitzending naar het buitenland behoort - zeker na het afstuderen - tot de mogelijkheden.

STUDEREN

Voor de accountantsstudie worden ruime faciliteiten geboden.

Daarnaast hebben wij een intern opleidingsprogramma dat voor economen begint met een speciale introductie cursus van vier maal een week.

Het permanente educatieprogramma zorgt ervoor dat U ook na Uw afstuderen als accountant bij kunt blijven.

INLICHTINGEN

Indien U zich tot het boeiende accountantsberoep voelt aangetrokken zullen wij U gaarne nader informeren. Een psychotechnisch onderzoek maakt deel uit van de selectieprocedure.

Een gesprek kunt U telefonisch of schriftelijk aanvragen bij het Hoofd van de afdeling Personeelszaken, Prinses Irenestraat 59, 1077 WV Amsterdam. Telefoon 020-5461238.

Voor meer informatie kunt U gebruik maken van Viditel/lob-data * 30346.#

WERKEN IN DE ACCOUNTANCY

Mogelijkheden genoeg. Klynveld Kraayenhof & Co. is een groot Nederlands accountantskantoor met 24 kantoren in Nederland. Wij maken deel uit van een federatief samenwerkingsverband van accountantskantoren over de gehele wereld: Klynveld Main Goerdeler (KMG).

Deze samenwerking met collega's in zeer veel landen versterkt de internationale oriëntatie en slagvaardigheid. Het hoofdkantoor van KMG is in Amsterdam gevestigd.

De dienstverlening van Klynveld Kraayenhof & Co. omvat niet alleen de controle van de jaarrekening maar zeker ook adviezen op automatiserings, administratief, organisatorisch, bedrijfseconomisch en fiscaal gebied.

Vanzelfsprekend biedt een dergelijke organisatie haar medewerkers een scala van mogelijkheden.

Klynveld Kraayenhof & Co.

Accountants

Klynveld Kraayenhof & Co. is gevestigd in:
Amsterdam, Almere, Amersfoort, Apeldoorn, Arnhem, Breda, Deventer, Doetinchem, Dordrecht, Drachten, Eindhoven, 's-Gravenhage, Groningen, Haarlem, Heerlen, Hengelo, 's-Hertogenbosch, Hoorn, Leeuwarden, Middelburg, Nijmegen, Rotterdam, Utrecht, Zwolle

Prinses Irenestraat 59,
Postbus 7137,
1007 JC Amsterdam.
Telefoon: 020-5469111.
Telegramadres: Audit,
Telex: 16506 Audit NL.

olie en de export. De binnenlandse handel was vooral in handen van de etnische Chinezen. De beide andere niveaus, evenals de verwerkingsindustrieën, werden gedomineerd door Amerikaanse multinationals en Unilever. Vaak bestond de handel in kokosolie slechts uit het doorverkopen van het dochterbedrijf naar het moederbedrijf in het buitenland. Bijvoorbeeld Franklin Baker, de grootste verwerker van gedroogde klapper, leverde uitsluitend aan de multinational General Food, het moederbedrijf in de Verenigde Staten.

Coconut Producer's Federation

De reorganisaties die gefinancierd werden met de heffing op de verkoop van copra, zouden er binnen een aantal jaren toe leiden dat de meeste sectoren van de kokosindustrie in handen kwamen van de klapperboeren zelf, verenigd in de Coconut Producer's Federation (COCOFED). De klapperboer zou in Marcos' Nieuwe Maatschappij zijn waardigheid terugkrijgen: *'Dignity for all, thru national discipline'*. Op papier tenminste.

Na de oorspronkelijke heffing van 15 peso per 100 kg is het bedrag een groot aantal keren gewijzigd, variërend van 8 tot 25% van de prijs die de boer voor zijn copra krijgt. Het fonds werd gestort op de daarvoor gecreëerde United Coconut Planters' Bank (UCPB), die wereldwijd tot de zes grootste banken op de Filipijnen behoorde. Was het fonds er aanvankelijk ter financiering van de prijsstabilisatie, met een aantal presidentiële decreten werden nieuwe doelstellingen geformuleerd: uitvoering van het herplantingsprogramma, realiseren van verticale integratie en welvaartsprogramma's voor de boeren, inclusief levensverzekering. De UCPB werd het eigendom van alle in de COCOFED verenigde boeren. *'Van boer tot bankier'*, werd een van de leuzen.

Tot 1980 had de heffing al meer dan 6 miljard peso opgeleverd en in 1980 bedroegen de inkomsten van het CCSF 1,5 miljard peso, evenveel als de budgetten van vier sleutelministeries tezamen. Belasting betalen is nooit een lolletje, maar vooral de geheimhoudingen omtrent de bestedingen van het fonds, maakten de heffing niet populair bij de boer. De kleine boer profiteerde ook nauwelijks van de heffing; de UCPB verstreekte bijvoorbeeld alleen zachte leningen wanneer land als onderpand gegeven werd, wat voor een pachter niet mogelijk was. En voor het verkrijgen van een studiebeurs voor zijn kinderen, was de klapperboer afhankelijk van de gunsten van de lokale COCOFED-top, die daarover besliste.

Hier wordt de sleutelpositie van de COCOFED duidelijk. Deze organisatie was sinds haar oprichting in 1947 niet meer dan een duister verbond van eigenaren van klapperplantages in de provincie Quezon. Met de steun van president Marcos werd het een reusachtige financiële groep, die de kokosboeren op de gehele Filipijnen heet te vertegenwoordigen. Van de totale heffing gaat alleen al 1/20 deel direkt naar de COCOFED. In 1979 kon daardoor de grootste olieslagery in Zuidoost-Azië, de Legaspi Oil Co., worden gekocht van de multinational Ayala Corp. en Mitsubischi. Momenteel bezit de COCOFED 93% van alle olieslageryen, verenigd in de Unicom.

Van de boeren die heffing betalen op de verkoop van copra is echter niet meer dan 30% als lid gere-

gestreerd bij de COCOFED. Daar een kleine boer bij zijn kleine transacties geen COCOFED-vertegenwoordiger of gemeentethesauriër zal inschakelen - in tegenstelling tot een grote boer - zal hij geen bewijzen ontvangen dat hij heffing betaald heeft en zodoende niet van het CCSF kunnen profiteren.

Na de invoering van de heffing in 1973 bereikte de kokosolie in 1974 nog een recordprijs op de wereldmarkt; daarna daalde de prijs gestaag, vooral als gevolg van de toenemende concurrentie van de soyaboon en de oliepalm. Monopolistische tendensen van de Unicom, die een soort 'COCOPEC' voor ogen had, stimuleerden de eindgebruikers van kokosolie in het buitenland nog eens extra op andere oliën over te schakelen. De energiecrisis had inmiddels de (aard)oliearme Filipijnen zwaar getroffen, wat leidde tot een sterke stijging van de transportkosten. Die kostenstijging werd door de opkopers van de copra doorberekend naar de copraprijs, die met name in de afgelegen gebieden sterk daalde.

En toen vielen de Russen Afganistan binnen. Het daarop volgende graanembargo resulteerde erin dat de wereldmarkt overspoeld werd met goedkope Amerikaanse soyaolie. De copraprijs in Manilla daalde van 4.05 peso per kilo in 1979 tot 2.55 in mei 1980. Maar in de afgelegen gebieden daalde de prijs tot 70 centavos, zoals op het eiland Samar. Bij een heffing van 76 centavos per kilo blijft er dus niets over voor Juan de la Cruz en zijn gezin. In gebieden die overwegend door kleine klapperboertjes bewoond worden, zoals Samar en de Bicol, nemen in korte tijd de activiteiten van de New People's Army, een maoïstische guerrillabeweging, sterk toe. Samar, de onderontwikkelde 'gigant' onder de Filipijnse eilanden, wordt een tweede Mindanao. Marcos' antwoord op de kritische situatie is een decreet op 27 mei 1980, waarbij de heffing van de boer wordt overgeheveld naar de exporteur, wat de situatie nauwelijks verbeterd daar de exporteur deze doorberekent naar de boer.

Schoten in het donker

Sinds het graanembargo heeft de prijs van kokosolie zich op de wereldmarkt niet meer hersteld. Door die prijskeldering is de klapperboer zich meer dan ooit gaan afvragen wat er met die heffingsgelden die hij 7 jaar lang heeft betaald, is gebeurd. Een heftig debat over de voor- en nadelen van de heffing brak los en dat woedt nog steeds. In de vorm van subsidies heeft de heffing voornamelijk voordeel geleverd aan de grotere boeren. Het is vooral Emmanuel Pelaez, thans minister zonder portefeuille en ooit vice-president onder Marcos' voorganger Macapagal, die het opneemt voor de kleine boertjes en afschaffing van de heffing voorstaat en het hele web van instanties dat met de CCSF wordt gefinancierd (zie schema) fel bekritiseert. Daarmee komt hij lijnrecht tegenover Juan ponce Enrile te staan, de architect van het nieuwe kokosbolwerk. Enrile is voorzitter van het bestuur van zowel de Unicom als de UCPB, ere-voorzitter van de PCA en sinds kort ook voorzitter van de United Coconut Chemicals (UNICHEM). Bovendien is hij minister van defensie en Marcos' sterke rechter hand. De diverse sleutelfuncties van kokosnotenmagnaat Cojuangco zijn al genoemd. Die overlappende direktoraten in het kokosbolwerk zijn het afgelopen jaar door de tegenstanders van de heffing flink

aan de kaak gesteld.

'Uniformiteit van directeuren van de besturen van deze instituten is legaal en zelfs noodzakelijk. Hiertoe was besloten teneinde alle sectoren van de kokosindustrie te harmoniseren, coördineren en te benutten bij de planning en uitvoering van de diverse programma's', aldus Enrile, die voorbij gaat aan het feit dat het nieuwe bolwerk een goudmijn is geworden voor de grootgrondbezitters en andere elite die de besturen van de verschillende instanties vormen. Cojuangco was zelfs in het geheel niet bereid enig commentaar te leveren op de kritiek.

Pelaez, de voorstander van de afschaffing van de heffing, vindt slechts steun bij premier Cesar Virata, de nieuwe toptechnocraat in Marcos' uitvoerend apparaat die met een sterk liberale koers de Filipijnen uit de economische misère hoopt te halen. Waarschijnlijk onder druk van deze Virata - en de onrust op het platteland - besloot Marcos in september 1981 de heffing tijdelijk (voor een half jaar) af te schaffen om de effecten daarvan te bestuderen. Het resultaat was dat de Unicom, die al bijna in een monopolistische positie verkeert, stopte met de inkoop van copra. De boeren waren wanhopig, want andere kopers waren er nauwelijks. Weldra demonstreerden ze bij duizenden voor Marcos' Malacañang paleis met de wens dat de heffing opnieuw wordt ingevoerd. Die wens werd weldra in vervulling gebracht, terwijl Virata zich in het buitenland bevond. De gehele archipel was in de ban van de heffing. Marcos riep een nieuwe commissie in het leven om de problematiek rond de heffing opnieuw te bestuderen en roept de publieke discussie een halt toe. Maar ook binnen de commissie onder leiding van Jose Roño was van een dialoog geen sprake meer toen Pelaez, de enige tegenstander van de heffing, eruit werd ontslagen. Marcos had duidelijk gekozen voor de elite van het nieuwe kokosbolwerk.

Ondertussen wordt al het mogelijke in het werk gesteld om de lage prijs van de kokosolie op de wereldmarkt te compenseren. Men zoekt naar meer toepassingsmogelijkheden van de klapperolie in eigen land. Weldra rijden de beroemde jeepneys op een mengsel van diesel en kokosolie. Een nieuwe cocochemische industrie wordt opgezet. Maar ook, als een soort onvermijdelijke terugtocht, wordt intercropping in de kokospalmgebieden gestimuleerd. Ondanks Marcos' pogingen de hele kwestie in de doofpot te stoppen, laat de discussie over de heffing deze zomer weer op. 22 juli stapte Pelaez laat in de avond in Zuezon City in zijn auto. De auto wordt doorzeefd met kogels; vier treffen Pelaez, waarvan drie in de rug. Door een wonder overleeft hij. Later verklaart Pelaez: *'Wat gebeurt er met ons land? Ik heb geen vijanden'*. Dat dacht hij. De moslimseparatisten van Mindanao krijgen de schuld van de aanslag. Een enkling waagt het te operen dat de aanslag van hogeraf is gepleegd om binnenkort het opnieuw uitroepen van de staat van beleg te kunnen rechtvaardigen.

De zaak zal voorlopig wel niet opgelost worden. De problemen van de kleine kokosboer ook niet. Voorlopig zijn de Filipijnen nog het land van Ko- en Marcos.

Sjon Hauser

SHELTEMA HOLKEMA VERMEULEN B.V

**Een ruime keuze op het gebied van:
accountancy, financiering, automatisering, marketing.
organisatie, economie en geografie**

W.A.A.M. de Roos, Douben & Wemels-
felder - Maatschappij Economie; Economi-
sche orde, economische theorie, economi-
sche politiek.
Samsom 1982

W. Derksen, Fortuyn & Jaspers - Vijfen-
dertig jaar SER-adviezen. Deel 1, 1950 -
1964
Kluwer 1982

L. Kloppenburg & H. Hage - Twee carriè-
res op één kussen... (slaapt daar de duivel
tussen?)
Kluwer 1982

A. Sampson - The money lenders. Bankers
in a dangerous world.
Coronet Books 1982

H. Schreuder & J. Klaassen - De voorspel-
baarheid van omzetten en winsten.
Stenfert Kroese 1982

M. Casson - The Entrepreneur. An econo-
mic theory.
Martin Robertson 1982

S.C. Dow & P.E. Earl - Money matters. A
Keynesian approach to monetary econo-
mics.
Martin Robertson 1982

A. Smith - A mathematical introduction to
Economics.
Basil Blackwell 1982

P. Boot - De Sovjet-Unie en Oost-Europa.
Integratie of onderwerping.
SUA 1982

Industry and Accumulation in Africa - (Ed.)
M. Fransman.
Heinemann 1982

W. Loehr & J.P. Powelson - The econo-
mics of development and distribution.
Harcourt Brace Jovanovich Inc. 1981

f 49,75

f 54,-

f 35,-

f 14,75

f 47,50

f 94,35

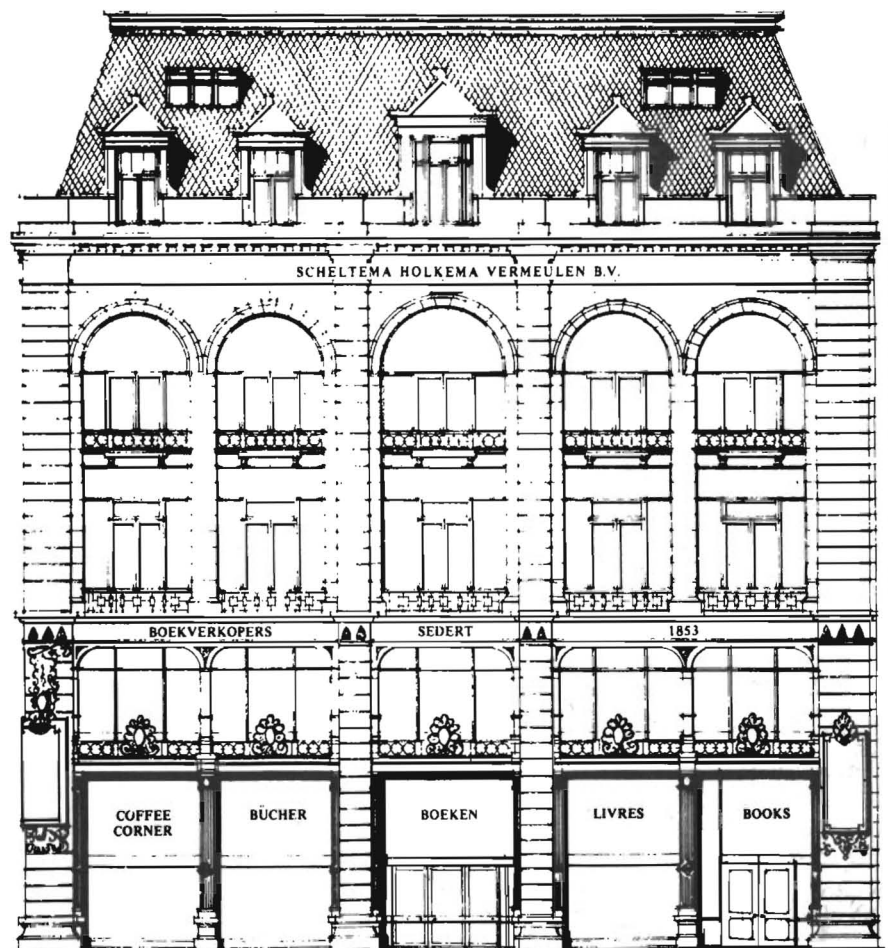
f 42,90

f 42,90

f 16,50

f 39,75

f 76,85

scheltema holkema vermeulen bv

boekverkopers sedert 1853

spui 10 1012 WZ amsterdam holland tel. 020-26 72 12